

Son Bölüm

Çeviri Behçet Necatigil

Knut Hamsun

Nobel Edebiyat Ödülü

Roman

TİMAŞ
T

SON BÖLÜM

Knut Hamsun

Dünya Roman - Öykü

TİMAŞ YAYINLARI | 4981

Dünya Edebiyatı Dizisi | 70

EDİTÖR

Ayşe Tuba Ayman

KAPAK TASARIMI

Barış Şehri

İÇ TASARIMI

Nur Kayaalp

1. BASKI

Eylül 2020, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-605-08-3431-4

TİMAŞ YAYINLARI

Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No:5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr

timas@timas.com.tr

   timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT

Sistem Matbaacılık

Yılanlı Ayazma Sok. No:8

Davutpaşa-Topkapı / İstanbul

Telefon: (0212) 482 11 01

Matbaa Sertifika No: 16086

YAYIN HAKLARI

© Knut Hamsun, *Siste Kapittel* orijinal adıyla Gyldendal Norsk Forlag AS tarafından yayımlanan bu kitabın Türkiye'deki tüm yayın hakları Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir. Tanıtım amacıyla yapılacak alıntılar dışında hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

KNUT HAMSun

1890'dan başlayarak dünyanın sayılı romancıları arasına girecek ve Knut Hamsun adını alacak olan Knud Pedersen, Norveç'in kuzeyinde Lom kasabasında doğdu (04 Ağustos 1859). On sekizinde, bir şiir ve hatta bir de küçük bir aşk romanı yazdı, *Esrarengiz Adam* başlıklı. Bu roman, gezginlik yıllarında tanıştığı bir kitapçı tarafından bastırıldı da. Bir yıl sonra daha büyük, epik bir eser kaleme aldı. İbsen'i okumuştı, onun etki ve büyüü altında bulunuyordu. *Bir Karşılaşma* adındaki bu kitabı da, Bodö'de bir kitapçı yayımladı. İmzasını Knut Pedersen Hamsund diye atmıştı.

Tasarılar, planlarla doluydu kafası ve yirmisinde bile değildi henüz. Norveç'ten Amerika'ya uzanan maceralı hayat hikâyesinde birçok zorlukla karşılaştı Hamsun, ama yaşadıklarından ilham almayı, bunları birer edebiyat şaheserine dönüştürmeyi ustalıklı başardı aynı zamanda. Otuzu aşkın eseri arasında *Açlık*, *Pan*, *Victoria*, *Sonbahar Yıldızları Altında*, *Hüzünlü Havalarda*, *Son Mutluluk*, *Rosa*, *Benoni*, *Dünya Nimeti* en önce hatırlanan romanlarıdır. 1920 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır.

BEHÇET NECATİGİL

Behçet Necatigil, 16 Nisan 1916'da İstanbul'da doğdu. Kabataş Lisesi edebiyat bölümünden birincilikle mezun oldu. Ardından öğrenimine Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde devam etti. Yüksek öğrenimini 1940'ta tamamladı, 1972'ye kadar öğretmenlik yaptı. İlk şiir kitabı *Kapalı Çarşı* 1945'te yayımlandı. Yine aynı yıl, İstanbul Üniversitesi Alman Filolojisi bölümünde eğitim almaya başladı. Türk edebiyatının en önemli şairleri arasında yer alan Necatigil, Almancadan yaptığı çevirilerle de önemli çalışmalara imza attı. 13 Aralık 1979 tarihinde, İstanbul'da yaşamını yitirdi.

Öyle, şu yeryüzünde avare kimseleriz. Yollar çöller aşar, kâh sürünür kâh yürür ve çiğner geçeriz birbirimizi. Daniel gibi, o da çiğnedi ve çiğnendi.

Daniel'in oturduğu Torahus'a gelmek zor değil şimdi, ama daha bir yıl önce tehlikeliydi bu; yanınıza bir tüfek almanız ve dikkatli olmanız gerekirdi. Yol ancak bir iki gün sürüyordu, ama o zamanlar dağların hâkimiydi o ve herkese ateş açıyordu. Çok oldu, o zamanlar hepimiz gençtik.

Torahus, bir mandıra idi ta başta. Daniel'in çiftliğine aitti; bakımsız kalmış, sonunda yüzüstü bırakılmış, sonra uzun zaman semtine hiç uğrayan olmamıştı. Babası nesi var nesi yok ihmal etmişti, çiftliği de kendini de. Söylemesi kolaydı ya, sebepleri vardı. Karısı ölünce sefalet başlamıştı, sefalet yirmi yılda büyüdükçe büyüdü; sonra babası har vurup harman savurarak ölmüş ve çiftlik satılmıştı. Daniel, mandırayı ve bir iki sığırı kurtardı, mandıraya taşındı, oraya yerleşti. Hoşlandı da oradan; dinçti, kuvvetliydi ve yirminin biraz üstündeydi yaşı. Çiftlikten ihtiyar bir hizmetçi kadın onu bırakmadı, mandıraya o da geldi.

Çok çabuk anlatılıyor ya, uzun ve zahmetli bir dava idi bu. Herkesin gözü önünde köyden ayrılıp mandıraya göç etmesi gerekmişti ve yeni yerinde onu ağır işler bekliyordu. Daniel, bir ırgat gibi kolları sıvadı, hendekler açtı, kanallar kazdı, çam ormanını ayıkladı arıttı, dereye yeni yatak açtı; arazi alabildiğine taşlıktı üstelik. Bir yük hayvanı gibi çalışacağı kimin aklına gelirdi, çünkü çiftlikte pek bir şey yapmazdı; çiftlikten ümidini kesmişti de ondan herhalde. Ama şimdi kendi

mülkünde çalışırken, bir başka cephesi ortaya çıkmıştı: Gündelikçi gibiydi, kendisinin yanaşmasıydı adeta; gizli sebebi her neyse, işleri günü gününe yapıyordu. Ama elbet vardı bir düşündüğü.

Aradan bir iki yıl geçti; kanaatkârdı, güvenilir biriydi Daniel; konuşması belki biraz yorucuydu, üstüne başına bakmıyordu, fakat azimliydi, sabırlıydı. Dünyada savaş varmış, veba varmış, deprem olmuş, onu ilgilendirmiyordu. Hiçbir şey okumuyor ve “oturmadan önce taşın tozunu almaya kalkışmıyordu”.

Bir iki yıl sonra toprağı genişlemiş ve Torahus, küçük çapta bir çiftlik olmuştu. Torahus: Gürleyen gök-oba. Daniel yitip gitmedi bu yukarlarda; gönlünce yaşıyordu. Burada yalnızlık vardı, ama boşluk yoktu. Manzara şahaneydi: Tepeler uzayıp gidiyor, aralarında gür ormanlar görölüyordu. Daniel bütün vaktini işine veriyor, susayınca elinde teneke bir kova dereye gidiyor, kovayı çalkalıyor, su doldurup dönüyordu. Burada sessizlik vardı ve arka planda sonsuzluğun sesleri. Burada güzel, hoş yıldızlar vardı. Aşağıda sisler içindeki baba çiftliğinde görülen yaldızlı böcekler değil, hayır, bir yanan bir sönen ışıklardı bunlar ve gerçekten pek hoştular. Yıldızlarda bir şirinlik vardır, yıldızlar küçük kızlar gibidir. Daniel, kendini ne yoksul ne de kimsesiz hissediyordu. Doğrusu da buydu; topraktan kazıp çıkardığı kaya parçaları bile, Daniel’in çevresinde bir insan topluluğı gibiydi. Her kaya parçasıyla yakınlığı vardı, bu taşlar onun ahbaplarıydı; Daniel onları yenmiş, toprak altından yeryüzüne zorla çıkarmıştı.

Akşam yemeğinden sonra yine dışarı çıkıyor, dolaşıyor, bir güzel boy atan ormana ve bataklığa bakıyordu. Bataklığın sularını akıtmak gerekirdi, istiyordu; istediğı kadar da parası olsaydı bir beygir satın alırdı şüphesiz, onun da sırası vardı; gün böyle de geçiyordu ve burası güzeldi.

Yaşlı hizmetçi odacığına, bir iki hayvan da ahıra çekilince Daniel de içeri giriyordu. Bir başkasını da böyle buyur eder, alırdı ya, bu oda onundu, başkasının değildi, Daniel’i barındırıyordu; bir mağara tarafsızlığı taşıyor ve onu barındırıyordu. Ama aynı zamanda gizliyor, saklıyordu onu, çünkü çok dar ve küçüktü. Duvarlar keresteydi, tavan alçaktı; dışarıda üşüyüp de içeri girdi mi, ocak gece yarısına

kadar yanıyordu. Sağlığı yerindeydi, daha ne, ocağın önüne serilip yatıyordu; neden yatmasın, bir gören yoktu. Dışarıda sessizlik vardı; kulübeden birkaç adım ötede bir dere şırıldıyor ve mutlu rahat yatıp uyuyordu Daniel.

Bir iki yıl böyle geçti, ama tabii böyle devam edemezdi bu.

Üçüncü yıl bazen köye inmeye, ahbablarını, küçük toplulukları aramaya başladı. Kiliseye, mezatlara gider oldu. Yavuklusu da köydeydi zaten ve henüz gençti Daniel. Hayata ayak uydurmak için kanı kaynıyor, yavuklusuna koşuyordu. Yol epey sürüyordu, ama aşılamaz da değildi; birbirlerine giden yolu daha çocukluklarında bulmuşlardı; kız kendi evinden, oğlan kendi evinden. Ormanda derecikler kaynaşıyordu, üzerlerinden atarlardı; orada burada yeşil alanlar, fındık ağaçları, sincaplar, karınca yuvaları ve kokulu çalılar olurdu. Daniel şimdi büyümüştü; yine aynı patikayı izliyor, içinde bir huzur hissediyor, o sevinçle tanıdık kayalar, çalılıklar ve bataklık yerler üzerine türküler düzüyordu. Şaşkına dönüyor, sanki önünde yarım mil değil de ancak beş on adımlık yer varmış gibi davranmaya, sıçrayıp zıplamaya başladı oluyordu. Bazen de yerine varmadan, yolda rastlıyordu kıza. O zaman, bu karşılaşma yüzünden Daniel de utanıyordu, kız da. Nereye gidiyorlardı; bir bahane uydurmaya çalışıyorlar, ama bu açıklamalar bir sonuca varmıyor, boşta kalıyordu. Özellikle okul günlerini ve vaftizi pekiştirme duasını izleyen dönemdeydi bunlar. Sonra iyi günler kötüye dönmüş, Daniel'in babasının çiftlik işleri hızla bozulmaya başlamış ve kız, onunla ilişkisini sürdürmekten kaçınır olmuştu. Şimdi Daniel'den, eskisi kadar hoşlanmıyordu da ondan mı, hayır, sevişen bir çift olmamışlardı ki o zaman; şimdi de öyle değildiler.

Bir gün Torahus'a iki yabancı geldi. Dağlarda avlanıyorlarmış, biri avukatmış, biri doktor. Daniel'le oradan buradan konuştular, çalışmasını seyrettiler.

“Yahu, küçük bir çiftlik senin burası!” dediler.

Daniel hafifçe güldü: “Daha birkaç inek için bir otlağım olsa, pek hoş bir çiftlik olur” dedi.

“Başladığın gibi devam edersen, çok sürmez, bir iki çayırılık daha çıkar ortaya.”

“Evet, olabilir!” dedi Daniel.

Daniel onları içeri buyur etti, süt çıkardı, içtiler, bir oh çekip yine içtiler ve yaşlı hizmetçiye tam iki kron verdiler. Şık beylerdi, zengin kimselerdi, Daniel de onlardan hoşlanmıştı. Giderlerken Daniel de onlarla gitti, çantalarını köye kadar o taşıdı.

Beyler, yolda Torahus üzerine konuşmalarını sürdürdüler: “Bol orman var mı civarda?” diye sordular.

“Evet, yakmak için mi? Yeter de artar bile!”

“Dağın ne kadarı senin?”

Gösterdi Daniel: “Şu yanda yarım milden fazla, bu yanda ikinci Torahus’a kadar, yani komşu mandıraya kadar.”

Beyler, aşağıda köyde ayrılıyorlardı, sordular:

“Arazini satar mısın?”

Karşılık verdi Daniel: “Satmak mı, neden?” Galiba şaka ediyorlardı. Cana yakın, hoş kimselerdi.

Doktor olanı, “Şaka değil!” dedi.

“Satmak mı, neden?” dedi Daniel. “Yoo, hayır, toprağımı elden çıkaramam.”

Beyler kendi yollarına gittiler, Daniel geri döndü. Zahmetine karşılık, Avukat tam beş kron vermişti.

Hayır, minicik çiftliğini, Torahus’u nasıl satabilirdi Daniel, bütün varı yoğu burasıydı; ama Torahus’un bu kadar güzel oluşu, başkalarının da oraya sahip olmak isteyişleri, onu sevindirmişti. Yapıların orasını burasını onarıyordu, çalışkandı, dereye yeni bir ark yapmış, uzun taş duvarlar çekmişti; yapılacak çok şey vardı yurdunda. Ve köye indikçe

herkesi çağırıyor; dağa gelin, bana gelin diyordu, ölmezsiniz yahu! Fakat kökleşmiş, eski bir düşünceden yenisine ne kadar da yavaş geçer bir köy! Büyük bir çiftliğin tek evladı Daniel, şimdi küçük bir mandırada yaşıyordu. Bu onun kaderiydi, bu kaderden kurtulamazdı!

Kızın adı Helena idi, güzel falan değildi, hiç değildi. Bazıları öyledir ya, sivilceli bir yüzü ve kansız bir cildi vardı, ama yine de yüzüne bakılırdı, hem Daniel konuşurken pek de hoş dinliyordu Daniel'i. Dikkatle dinlemek, hoşgörüyü dinlemek, farklı şeyler tabii. Kız biraz uyuşuktu, biraz yavaş ve Daniel'in söylediklerini düşünüyordu sanki. Daniel'de iyi bir etki bırakması da işte bu yüzdendi. Daniel için pekâlâ hoştu bu kız. "Ben seni alırım!" dedi Daniel.

Kız düşünüyordu.

"Şimdi bir yerim var, fena değil. Zamanla eklemeler yapacağım. Bir oda."

"Mandıradan ileride inmez misin?" diye sordu kız.

"Anlamadım."

"Yani köyde oturmaz mısın?"

"Hayır! Bu benim kendi malım. Yetmez mi sana?"

"Yoo, yeter!" dedi kız düşünüp.

Kaç kere bu şekilde konuşmuşlar, ama bir sonuç çıkmamıştı. Şu var ki Daniel, öğreneceğini öğrenmişti sonunda: Bu kız onunla evlenirdi! Ama kız, gizlice gözlerini ovuşturuyor, yaşartıyor, gözyaşı döküyordu.

Daniel bunu ret anlamına almıyor; çekilmeyi, kızın mezarına kapanıp ölmeyi, bu gibi şeyleri düşünmüyor, aksine kendini muradına ermiş görüyordu.

Helena'ya birkaç hafta sonra köyde, tüccarın mağazasında rastladı. Evine kadar götürdü onu ve yolda, yukarıya ne zaman geleceğini sordu; ne zaman evleneceğiz demekti bu.

"Bilmem, bakalım..." dedi Helena.

“Hani sanki beni başkalarından daha çirkin, daha tehlikeli bulmuyorsan kararını verir, benimle evlenirsin!”

Kız güldü ve takıldı sadece: “Keşke çirkin ve tehlikeli olsaydın!” dedi. Ne zaman sorusuna yan çizdi, yanaşmadı; bu onun uysalca ret cevabıydı herhalde. Doğrudan, kelimelerle söylememişti, ama Daniel anlamalıydı: Bir çiftlikten çıkıp da bir mandıraya gitmiyordu kız! Daniel ne diye sıkıştırıyordu? Kızın son zamanlardaki davranışları, tutumu, eh zaten ne fark ederdi, ona açıkça söylemiyor muydu istenmediğini? Bunu hâlâ mı anlamayacaktı?

Güzel. Ama bu sefer de kız onu az çok muhabbetle dinlemiş ve ayrılırlarken Daniel’e hafifçe göz mü kırpmıştı ne? Yahut göz kırpmamıştı da bu ayrılış onu biraz üzüyormuş gibi, gözlerini yavaşça yere mi indirmişti?

Bu da güzel. Daniel, memnun, mandırasına döndü; nedendir bilinmez, hafiften bir de türkü söylemeye başladı.

Birkaç hafta sonra artık bahar gelmiş, kaz palazları otlağa yayılmışlardı ki kulağına bir haber çalındı, şaşırdı Daniel:

“Sonunda jandarmaya takıldı.”

“Kim?”

“Bilmiyor musun? Helena.”

Akıl erdiremedi, inanmadı Daniel: “Helena mı?”

“Kâğıtları bu pazar askıya çıktı.”

“Helena? Bu pazar, öyle mi?”

“Adam kâtipliğe talipmiş, sonra da muhtar olur. Sen Helena’yı o zaman gör!”

“Bugün bir haber alacağım içime doğmuştu zaten!” dedi, zoraki cevap verdi Daniel. “Tevekkeli değil, yolda bir saksığan öttü!” Dudakları bembeyaz, güldü.

Hizmetçisi için aldığı öteberiyle mandırasına dönüyordu ki birden yolunu değiştirdi, henüz çok uzaklaşmamıştı, tekrar köye yöneldi. Peki, ne yapacaktı köyde? Bilmiyor, hızlı hızlı yürüyor, bir an duruyor, sonra yeniden koşar gibi yürüyordu. Köye varınca, bir şey mi unuttun, diye sordular. Evet, cevabını verdi. Rastladığı bir komşusu onu davet etti. Tüccarın arka odalarından birine girdiler, içki ısmarladılar. İyi bir dosttu bu, adı Helmer, çocukluk yıllarından komşuydular, yaşıttilar, gençtiler. Bir süre oturdular, başkaları da geldi, küçük bir topluluk oldular, oradan buradan konuştular. Biri, süresi dolunca görevini değiştireceğini; bir başkası Kristiania'daki kardeşine kesilmiş bir dana yollayacağını söyledi. Evet, hayatın ufak tefek olayları, şu bu...

Hepsi biraz biraz Daniel'i inceliyorlardı, başına gelenleri biliyorlardı. Helena'yı almak istediği, şimdiyse kızı elden kaçırdığı biliniyordu. Olurdu böyle şeyler; yaşamaktı, tasaları kaygıları vardı tabii. Kızın adını anmaktan çekiniyor, onun yerine, halden anladıklarını, derdine ortak olduklarını belli ediyor, arada sağlığına içerek çabalarından, Torahu'stan konuşuyorlardı. Bir mandırayı küçük, mükemmel bir çiftlik yapmıştı; yaman adamdı bu Daniel!

Ama Daniel suskun oturuyor, çok üzgün pozunu takmıyordu. Dostlarının bu ilgisi, bu yakınlığı öyle hoştu ki! Bu durumu belki o da az çok destekliyor ve kendini olduğundan daha perişan gösteriyordu. O ilk heyecanla, işte dağa giderken dönmüş gelmişti. Üstelik içkiler de etkisini göstermeye, onu ferahlatmaya başlamıştı. Kendini daha fazla tutamadı, sordu sonunda:

“İçinizden biri bu pazar kilisede miydi?”

“Evet, çoğumuz. Neden sordun?”

“Hiç, öylesine sordum.”

Üç çocuk vaftiz edilmiş, bir ölü gömülmüştü.

“Evet, jandarmanın kâğıtları da askıya çıkarıldı,” dedi nihayet, birisi.

Bir diğeri konuyu geçiştirmek istedi, Daniel'e döndü, söze karıştı: "Torahus'ta iki otlağın olmuş diye duydum. Bir beygir gerekmiyor mu sana?"

Uzun bir sessizlik oldu. Yavaş yavaş başka şeylerden konuşmaya başladılar, birdenbire: "Beygir? Ne yapayım beygiri?" dedi Daniel. "Torahus! Artık benim neyime Torahus!"

Köyden arkadaşları ve yaşlılarıyla oturuyordu: Yapmacığı fazla ileri götürmesi doğru olmazdı herhalde. Bu delikanlılar alelade köylülerdi; onun iyiliğini isterler, ama aşk acısının bu mandırayı, bu çiftliği gözden düşüreceğini anlamazlardı. Az sonra bu üzgün, bu dertli haliyle onları sıkmaya başlamıştı. Dayanmak için biraz da sıkı laflar etmek zorunda kaldı: "Şeytana danıştım bu işi; ama şeytandan sakınmak, ona uymamak gerek!" dedi.

"Yaa, yaa!" dedi delikanlılar, kayıtsız. "Şerefe!" dediler ve gözlerinde büyütmediler meseleyi.

Sonra, artık bıkmaya başlamışlardı, peş peşe çıkıp gittiler. Kesilmiş danayı trenle göndermek isteyen delikanlı da tüccara uğrayacakmış, bazı formaliteler varmış da tüccar ona yardımcı olacaktı; yani o da gitti. Daniel'le Helmer kaldılar, sigara içiyorlardı.

"Helmer, ben bir evi yakmak istiyorum!" dedi Daniel ve sessiz sakin, sigarasını tütürmeye devam etti.

Esnedi öteki. "Yok yahu!" diye cevap verdi nihayet; gülümsedi, başını salladı.

"Yakarım!" dedi Daniel. "Kuru tahtanın güzel sıcaklığını duysun altında!"

"Saçmalama! Olmaz öyle şey!"

Daniel, başını salladı sadece.

Aklına geldi: "Muhtarlığa çok uzak!" dedi arkadaşı.

"Ne olmuş uzaksa?"

"Sen bu işi yapınca, bir saat içinde muhtarın yanında olmalısın!"

Merak etmiş, sordu Daniel: “Neden?”

“Yoksa peşine düşerler, yakalayıp asarlar seni!”

“İş ona kalsın!”

“Hayır! Muhtarlıktan bu kadar uzak bir yerde, böyle bir şey yapmak tehlikelidir,” diye sözü bağladı Helmer, sonra da Daniel’i bu işten büsbütün caydırmak için, ekledi: “Üstelik o değer mi buna? Kalk gidelim!”

Yolları ayrılincaya kadar birlikte yürüdüler, sonra vedalaştılar.

“Hey, Helmer!” diye seslendi Daniel. “Ben bu işi yapacağım!”

“Zırvalama!” diye karşıladı Helmer.

Sonra biri evine gitti, diğeri bir evi kundaklamaya.

Daniel, gecenin dokuzunda vardı oraya; çiftliğin kenarına oturdu, ortalığın kararmasını beklemeye başladı. Hava, bahar başlangıcı havasıydı, akşamları serinlik çıkıyordu; ama içi içkiyle ısınmış, üşümüyordu Daniel. Karşısındaki evde bir bacadan henüz bir duman yükseliyor, fakat çiftlikte bir hayat eseri görülmüyordu; herkes yatmıştı. Evin görünüşü, belli bir oda penceresi, anılar, sarhoşluğun dolaylı etkileri, Daniel’i gevşetmişti. Ağladı Daniel, ümitsiz naçar, başını salladı ve uyudu kaldı sonunda.

Üşüyerek uyandı, zayıf ışığı yanlış yorumladı, şafak söküyor sandı. Bir şeyler yapmak için çok geç, diye düşündü, kalktı, mandırasına gidiyordu. Epey yürümüştü ki birden durdu: Şafak falan sökmüyordu, aksine, gece yarısıydı ve tam vakti! Sabah şafağı olsaydı kuşlar ötmeye başladılar; amma da aptallaşmıştı! Ama şimdi, gerisin geri, bunca yolu yürümek... Canı çekmiyordu, gevşemişti, yorgundu, bir başka sefere bırakmalıydı.

Kundak konulmadı, yangın mangın çıkmadı, hayır hayır, bir gösterişi, lafta kaldı. Ama Daniel, o boşboğazlığından ötürü, millete rezil oldu: Söylediği söz, ondan ona sızdı yayıldı ve köy halkını dehşete düşürdü: Büyük bir çiftliğin oğlu Daniel, bunu da mı yapacaktı!

Şimdi köye incek olsa, biraz çekiniyorlardı kendisinden. Görüyordu, tanırları yanında eski saygınlığı kalmamıştı. Komşu Helmer değışme-mişti gerçi; dedikoduları elinden geldiğince önlemeye çabalıyordu; ama bildiğinden kolay kolay şaşmaz ki bir köy; en kötüsünü seçer, hep ona inanır.

Daniel, böylece, yine en çok Torahus'ta kalıyor, şunu bunu onarıyor, işler başarıyordu. Bahardı; her şeyi tek başına yapmak zorunda olduğı için de işi başından aşkın. Ve kim inanırdı onun, aşk acısını bu kadar çabuk atlatacağına? Ne uykularından olmuş, ne yemeden içmeden kesilmişti. Acısı, aslında zaten şiddetli değil miydi; o ayrı mesele! Daniel, aklını başına toplamıştı, kolunu çimdiklemiş ve Daniel olduğunu, yaşamakta olduğunu hissetmişti. Kopar, kokla, at, al sana onun aşkı! Sonra yalancılığı; hayatını birleştirmeyi düşünmeden, evetle hayırla, bazen da öpmeler, okşamarla, Daniel'i yıllar yılı oyalaması! Fakat her neyse canım! Daniel, mandıranın yanına bir ek yapı tasarlıyordu, yapılacaktı bu, Tanrı bilir, hiçbir şey onu bundan alıkoyamazdı. Yeterince odunu, kerestesi mi yoktu; bir kütük burada, bir kütük Torahus ormanında, orada! Bu ağaçları geceleri kesmişti; biri burada, biri orada, paydos sonrası dolaşırken kesmişti. Balta indikçe tunç sesleri çıkaran dağ çamlarıydı bunlar, ölmez kerestelikler! Evet, ek yapı ortaya çıkmalıydı, ölümsüz bir girişim değil, abartılmış bir hırsı bu. Helena onu bıraktı, artık büyük bir eve ne ihtiyacı var diyeceklerdi, doğru, güzel, ama yine de bir evi olmalıydı.

Güçlü, kuvvetli bir delikanlı, gözleri görürken bir kör gibi yaşayamazdı. Yoksa bu dağ başında maksatsız gayesiz çürüyüp gitse miydi? Yıllardır gözlerinin önünde bu evi canlandırmıştı: Faydasız süslemelerle kimseyi şaşırtması gerekmezdi, gerektiği kadar büyük olsun yeterdi: Bir kat ve köye bakan üç pencere.

Sonbaharda o iki avcı yine geldiler, avukatla doktor. Görünürde tüfekleri, arka çantaları vardı da köpekleri yoktu, bir şey de vurmamışlardı.

Mandırasını, çiftliğini satıp satmayacağını sordular. "Yoo, hayır!" diye cevap verdi Daniel, yine gülümseyerek.

“Bu yıl da mı?”

“Evet.”

“Ne kadar istersin, söyle, iste!”

“Hayır!”

“Sen bilirsin!” dedi beyler. Köylü işte, dik kafalı, diye düşünmüş olmaları. Sonra özendirmek için komşu mandırayı, öteki Torahus’u yani alabileceklerini söylediler.

“Bir şey demem!” dedi Daniel.

Orası da manzaralıydı, önü açıktı burası gibi. Yalnız, bir yayla üzerinde, yüksekteydi biraz. Dağlar korumuyordu, tek kötü tarafı bu.

“Önemli mi?” diye sordu Daniel.

“Bize yaramaz.”

Sustular.

“Fakat...” dedi beyler. “Dağ aynı dağ, Torahus dağı. Odunu, suyu, manzarası var, yüksekliği de dört yüz metre.”

“Öyle!” dedi Daniel.

Sustular.

“Demek senden hayır yok!”

“Yok. Kalsın!”

Birkaç gün geçti, köyden bir haber geldi komşu mandıra gerçekten satılmıştı. Beyler yalan söylememişler, orada yukarıda bir sanatoryum yapacaklarmış, hastalar zayıflar için bir hastane. Vurguncu falan değildiler, büyük tasarımları olan hayırsever kimseler. Bir iki hafta sonra bir gün Daniel, ücra bir otlakta kaya parçaları sökerken, komşu mandıra tarafında balta sesleri duydu. Gürültüden yana gitti, dört adamla karşılaştı: Dağa yol yapıyorlardı. Köyden kimselerdi, Daniel onları tanıdı, konuşmaya başladı.

Evet, duydukları doğrudu, şimdi Torahus tepelerinde neler olacaktı neler! Omuz aşırı gösterdiler: Orada bodrum kazılıyor, dev yapının temeli atılıyordu.

O beylerin önce kendisine geldiklerini açıkladı, “Ama ben satmak istemedim,” dedi Daniel.

“İyi halt ettin!” dedi berikiler. “Bu adamlar bu mandıraya çok esaslı para verdiler, dağdaki otlığı da biçmeden bıraktılar.”

“Neymiş verdikleri?”

Köylüler, hiç de azımsanmayacak bir miktar söylediler.

Eh, sattığına göre paraya ihtiyacı olmalıydı; komşu çiftliğin sahibi, Helmer’in babasıydı. Hadi hayırlısı!

Daniel, mandırasına döndü, bu işi düşündü. Evet, büyük bir değişim, ama sonrası? Helena’nın isteklerine boyun eğmemiş olan o, küçük çiftliği Torahus’u satıp elden çıkarsaydı da yersiz yurtsuz, köye mi dönseydi? Bunun yarını da vardı; Daniel onlara ileride göstermek istiyordu! Kendine göre planları vardı Daniel’in.

Köydeki doğramacılar, kaç kere gelip çalışacaklarına söz verdikleri halde gelmediklerinden, Daniel komşu köyden iki doğramacı buldu. Kütükleri önceden kendisi yontmuş, rendelemişti. İki doğramacı işe giriştiler; bir iki hafta içinde bir büyük, bir küçük, geniş, güzel, beyaz iki oda ortaya çıktı. Yeter de artardı Daniel için. Adamlar eve iki kapı, üç de pencere yapacaklar, kışın kızakla getireceklerdi. Her şey gönlünce oluyordu. Her şeyin bir anlamı, bir değeri vardı; iyiydi durum. Yazın inek buzağıladı, şimdi üç sığırı olmuştu. Beygir mi? Evet, dört ineği olsaydı beygiri düşünmeye başlardı. O vakte kadar kendisinden iyi beygir mi olurdu! Uzaktaki bir iki tarla onu çok uğraştırmıştı, fakat ümitliydi, iyi sonuç alacaktı. Bataklık yerlerdi, korkunç ıslak; esaslı kurutulmaları gerekiyordu. Beceriyor, başarıyordu Daniel.

Bütün kış dağa malzeme çıkarıldı, sanatoryum yapımı için katar katar sevkiyat devam etti. Köyün bütün beygirleri bu işte kullanılıyordu. Evet, birçokları bu iş için beygirlerini sattılar, kış geçip taşıma da sona erince, beygirlerini tekrar satın aldılar.

Bu muazzam savurganlığa bazıları başlarını sallıyordu, ama bunlar bir şeyden anlamayan kimselerdi. Bir saray yapmak ne demekti, biliyor muydu bunlar? Kaç kalas, kaç direk, ne kadar çimento, çivi, boru, boya, kiremit? Yalnız esas binada iki yüz pencere vardı, ayrıca irili ufaklı beş ek yapı: Kaç beygir yükü cam, yalnız pencereler için. Üstelik elli kadar soba; kaç beygir ister bunların taşınması? Ya binanın donatımı? Türlü mobilyalar, halılar, lambalar, yatak takımları, duvar kâğıtları, masalar, cam eşya, binlerce binlerce öteberi. Son olarak besin maddeleri ki bunlar fıçı ve sandıklar içinde yeni bir kervanla getirilmişti. Canlı hayvanlar geldi: Bir ahır dolusu inek, koyun ve kümes hayvanları geldi. Şimdi ancak konuklar, hastalar eksikti; açılış töreninden sonra onlar da geldiler.

İçile, eklenti ve ek yapılarıyla, çepeçevre yollarıyla, taraçalarıyla her şeyi tamamlanıncaya kadar koca bina, az paraya da çıkmamıştı hani! Değerli, bunca şeyleri düşününce, hayretten ağızlar açık kalıyordu. Ama bunun önemi yok gibiydi. Girişim, sağlama bağlanmıştı: Genel kurul, tüzük, tamamen ödenmiş sermaye ve iki yüzer kronluk bin hisse vardı. Hiçbir eksik yoktu ve personel de tamamen sağlanınca konuklar da gelmeye başladılar. Her şey rayına oturmuştu, çarklar gittikçe hızlanıyordu, ha ha, müthiş hızlandı, pırıl pırıl oldu hepsi, tek noktaya dikilmiş gözlere döndü hepsi: O kadar hızlı dönüyor-

lardı. Köy halkı pazar günleri çıkageliyor, sağa sola bakıyor, şaşırmış kalakalıyor, bakıyor ve gördüklerinin bazısına akıl erdiremiyorlardı. Ölçüleri, görüş ufukları kısa idi, kısıtlıydı çünkü. Bir evin damında böyle tehlikeli fırlıdığı ve bu kadar çok sütunu bir arada hiç görmemişlerdi. Sütunlar, galerileri birbirine bağlayarak çatıya kadar çıkıyor, sonra ta tepede küçük bir bayrak direği göğe doğru uzanıyor, direğin de ucunda pırıl pırıl gümüş cam bir yuvarlak görülüyordu. Şu bu, her neyse, köylülere bir rüya gibi gelen bu yapılar, sütunlar ve sivri demirler üzerine oturmuş ve kibrit çöpleri oyununu hatırlatan bu galeriler bir ağırlık taşıyor, köklü bir düşünce, bir karakter göstermiyordu. Ah, bu köylüler! Az ileride otlara yüzükoyun uzanıyor, bu gördüklerinin sadece bir rüya olduğunu söylüyorlardı. Bu yapılar hiç böyle kalır mı? Yerden biter gibi yükselsin, tamamlansınlar da sonra hiçbir şey olmamış gibi davranılsın, nasıl olur? Milletin üzerine yürürdü bu yapılar: Ahırın damında koca bir kubbe vardı, ama kilise çanı yoktu kubbede. Ambarda kuzey stilinde bir kule vardı, ama sabah çanları çalmıyordu. Bu çanlar düşünülmüştü de sonradan mı geleceklerdi? Ah, ama sonradan da hiçbir şey gelmeyecekti! Çok para gitti, çok içeri girdik, diyorlardı. Hoş, bunun da öyle büyük önemi yoktu ya; Torahus Sanatoryumu, sonradan ortaya çıkacak bazı hesapları da karşılarıdı.

Az ileride otlara yüzükoyun uzanmış, yakınan köylüler, aşağı yukarı şöyle bir izlenim edinmişlerdi: Yapıların çevresinde, yollarda gidip gelen, dolaşan kimseler de yapıntı insanlardı olsa olsa! Tanrım, çoğu hayaletti bunların! Hemen hiçbirisi zinde, sağlıklı değildi. Burunları morarmış erkekler vardı, oysa soğuk değildi hava. Buna karşılık, dizleri çıplak çocuklar vardı, oysa soğuktan değildi. Ne demekti bunlar? Kibar hanımlar vardı; elbiselerinin yenlerinde bir karınca gezinse cıyak cıyak bağışıyorlardı.

Ah, ama çok insan vardı gerçekten, orası öyle! Geziniyor, konuşuyor, giyinip kuşanıyor, bazıları da öyle öksürüyordu ki, uzaklardan duyuluyordu öksürükleri. Bazıları bir deri bir kemikti, yorulmamaları gerekiyordu, güneşte sessizce oturmak zorundaydılar. Bazıları bir çeşit makineyle güçbela bir bayıra tırmanıyor, yağlarını eritmek için

“egzersiz” yapıyorlardı. Hepsinin bir derdi, bir şikâyeti vardı, ama bu derterli onlara Tanrı bölüştürmüştü. En kötülerini sinirleri bozuk olanlardı, yeryüzündeki bütün hastalıklar toptan bunlardaydı; bu gibilerle bir çocukla konuşur gibi konuşmalıydınız! Örneğin Bayan Ruben öylesine şişmandı ki, odasına girerken kapıdan zor sığıyor, ama şişmanlığını indirim yaparak hatırlatanlara ses çıkarmıyor, kilosunun çok fazla olduğunu adeta inkâr ediyordu. Hayret, sadece tatlı tatlı gülümsüyordu bu konuda! Fakat Doktor, uyuyamadığına inanmayıp tereddüt edecek olsa çılgına dönüyor, gözleri parlıyordu. Bir gün söz arasında, “Siz burada enikonu iyileştiniz, Bayan Ruben!” dedi Doktor. “Artık hiçbir şeyiniz kalmadı.” Bayan Ruben cevap vermedi, ama Doktor’un arkasından tükürdü, yürüdü gitti.

Aslında çoktu Doktor’un arkasından tükürenler, sebep ne olursa olsun, adamı hor görenler. Bir şarlatandı Doktor! Bir işe yaramadığını bile bile hemen her şeye damlalar, ilaçlar veriyor, bunu da herhalde yardımcı olabilmek için, nezaketinden yapıyor, hastaların gönlünü almak istiyordu. Avukat Robertson’la birlikte koca Torahus Sanatoryumu’nu yoktan var eden adam olduğuna göre, ondan ciddiyet ve otorite beklenirdi, değil mi? Ne gezer! Ta uzaktan, “Merhaba!” diye sesleniyor, şapkasını öyle abartılı çıkarıyordu ki uçuşan tüyüyle adeta çevreyi süpürecekti mübarek! Bunu maskaralık olsun diye yaptığı söylenemez, hayır hayır, sırf içtenlik ve teklifsizlikti bu. Çokları bu sıkıcı nezaketten kaçmak için başlarını başka tarafa çeviriyor, ama neye yarar, Doktor peşlerinden sesleniyordu. Nükte yapmak, kibar saygılı şakalaşmak istiyor, bunu da kıvıramıyordu. Yoo, hayır, tıp öğrenimi görmüş, saf bir köy genciydi o. Şüphesiz iyi niyetliydi, bunu da hastalarına karşı şefkat ve muhabbetinde gösteriyordu. Böyle iyi kalpli ve herkesle dost kim vardı başka? Çok zaman aşırıya kaçıyor, onlara hizmet için kendini küçültüyor, onların hatırı için, hatta bir doktor olarak görevinin önemini bir yana itiyor, şöyle konuştuğu oluyordu: “Siz akıllısiniz, kültürlüsünüz, Bay Bertelsen! Şu veya bu hastalığı, benim size vereceğim damlalardan daha kolay, kendiniz masajla tedavi edebilirsiniz!” Bir doktor böyle söylemeli miydi, söylerse çok şey kaybederdi! Sonunda, damlalara güvenen Bay Bertelsen, Doktor’a

güvenmez oldu. Doktor Oyen'in hatası çok konuşmasıydı. Susmasını, esrarengiz tavırlar takınmasını bilmiyordu. Doktor dediğin, yanlış inançları hesaba katmalı, hastaya dualardan fazlasını yapabileceğini hissettirmelidir; ama gel de anlat bunu Oyen'e!

Bir gün bir beyle bir hanım, ormandan koşa koşa geldiler; Bay Bertelsen ve Matmazel Ellingsen'di bunlar. Uzun boylu ve hoş bir hanımdı Matmazel Ellingsen; telgraf masası başında biraz fazla yorulmuş sadece. Şimdi koşa koşa gelmişler, Doktor'u arıyorlardı. Yavaştan homurdanıyordu Bay Bertelsen: "Tam da ihtiyacınız olur, Doktor ortada yoktur!" Acelesi var gibiydi Bay Bertelsen'in: Mendilini yanağına bastırılmış, hafif inliyor, bir şeyden korkmuş görünüyordu. "Karınca ısırılmış!" dedi biri alay ederek. Bay Bertelsen nihayet Doktor'u bulunca, karıncanın ısırmadığı, yanağına bir şapka iğnesinin batmış olduğu anlaşıldı; Matmazel Ellingsen'in şapkasının iğnesi! Tehlikeliye, öldürücüye benziyordu, yanak şişmiş, birken iki olmuştu adeta. Matmazel perişandı, "Ah, kanı zehirlendi!" diye dövünüyordu.

"Durun da bakayım!" dedi Doktor. "Şapka iğnesi, öyle mi? O halde önemsiz!"

"Hayır, muhakkak kanı zehirlendi!" diye diretti Matmazel.

İşte yine bilgiç bir doktor pozunu takınmadı; asit, fırça ve pamuk almaya eczaneye koşmadı da olaya güldü Doktor ve hastasına şunları söyledi: "Dereye kadar gidin, Bay Bertelsen ve soğuk su çarpın yanağınıza! Yahut bırakın olduğu gibi! Şişlik bir iki güne kendiliğinden geçer."

İşte ne demekti bu: Olayı önemsememek! Bay Bertelsen hayal kırıklığına uğramıştı; korkusunun boşuna olmadığını iddiaya kalktı, sordu: "Kan zehirlenmesi değil mi kesinlikle? Peki, neden şişti? Yani acaba iğnenin ucu?.."

"İmkânsız!" İşte yeni bir ukalalık; gösterecek marifetini; "Hayır, Matmazel Ellingsen, sizde zehirli bir şey bulunacağını sanmıyorum, öyle bir haliniz yok."

Sussaydı daha iyi ederdi Doktor; ama hayır, su koyverdi; şapka iğnesini, Matmazel Ellingsen'in attığı aşk oku yaptı çıktı Doktor. Söyledikleri

dinlenmez oluyordu. Matmazel Ellingsen'e döndü: "Ben yine de asit borikli suyla pansuman yaparım!" dedi Bay Bertelsen.

"Hiç gereği yok!" dedi Doktor ve durumu açıklamaya başladı: "Şişmenin sebebi, kan toplanmasıdır. Cildin hemen altında kan. Delik biraz açılırsa kan dışarı çıkar, şiş iner, ama delik yine kapanır, kan yine toplanır. Bırakın yanağınızı kendi haline, kan kendiliğinden dağılır."

Laf, laf, boş laf!

"Gidelim mi?" diye sordu Bay Bertelsen, Matmazeline.

"Ama asit borikli su... hay hay... asit borik pansuman iyi gelir!" diye, peşlerinden seslenmekle, kendi saygınlığını daha da düşürdü Doktor.

"Hiç duyulmuş şey mi bu?" dedi Bay Bertelsen, Matmazeline ve pofladı.

Bay Bertelsen, ne kendinden memnundu, ne de bu olaydan. Duymuştu pekâlâ: Bir karınca tarafından ısırıldığını söylemiş, alay etmişlerdi kendisiyle. Fakat o alaycılar, kıskançlıklarından böyle konuşmuşlardı; çünkü Bertelsen ve Oğlu Kereste Firması'nın zengin ve genç oğluydu o; sanatoryumda bir numaralı adam. Bu aslanın payına elbet en güzel hanımefendi düşecekti! O alaycılar, bu ilişkide asla bir şey değiştiremez, onu bozamazlardı! O alaycılar, aslında, sırf kendi lütuf ve mürüvveti sayesinde burada yaşıyorlardı; topunu darmadağın etmeye bir işareti yeterdi. Bu işareti vermedi, göz yumdu, önemsizdi!

Bay Bertelsen'in sanatoryumla ilişkisi bir sır değildi, bunu o da gizlemiyordu. Birbirlerini çekıştirmekten, dedikodudan başka yapılacak bir işi olmayan böyle bir yerde yayılmış, duyulmuştu zaten. Şimdi bu dürüstlüğü, bu hoşgörüsü karşısında o kıskanç alaycıların kendisine minnettar olmaları gerekmez miydi; ne gezer! "Bak hele!" diye çekıştiriyorlardı. "Ne işi varmış da Matmazel Ellingsen'in şapkasındaki iğneye o kadar yaklaşmış? Haa, acaba ne arıyordu? Diyelim, kızın şapkası ormanda bir ağaca takıldı; ama şapka elle alınır, yanağın işi ne? Yazıklar olsun, rezil herif! Pantolonu mum gibi ütülü, ayağında beyaz getirler, neye yarar? Sanatoryumun en lüks odasında kalıyor, neye yarar? Hepsi kimin sayesinde? Babası, büyük kereste tüccarı da ondan! Ama kendi, işten anlamaz züppenin biri!"

“Adı firmaya eklendi ya, siz ona bakın!” dedi birisi.

“Ne olmuş eklendiyse?” diye sordu diğerleri ve adama öfkeyle baktılar.

“Hani öylesine söyledim.... Firmanın ortağı yani.”

“Ne var bunda?” diye sordular yine. “İhtiyar ölünce bütün keresteler zaten ona kalacak!” Konuyla ilgisini kavrayamıyorlardı.

Alaycılara karşı çıkanınsa gizli niyetleri, özel maksatları vardı belki de, kim bilir! Gençti, piyano çalıyordu Eyde, adı Selmer, yani Selmer Eyde, kibar bir delikanlı, fakat mavi bir teni vardı, pek de narindi, üflesen uçacak gibi. Piyano başındayken, arkadan sadece dar omuzlarını görenlerde hastalıklı bir insan izlenimi bırakır, ama çalmaya başlayınca bir ateş parçası kesilir, geceleri salonda toplanıp müzik dinlemek isteyen hastalar onsuz edemezlerdi. Bayan Ruben, Çaykovski rica eder, Eyde çalardı; Matmazel d’Espard, Sibelius rica eder, Eyde çalardı. Herkesin her dileğini yerine getirir, buna karşılık sanatoryumda yarı para öderdi.

Bu Matmazel d’Espard, buraya kısa bir zaman önce gelmişti, tatil yapıyordu. Hasta falan değildi, kanlı canlı neşeli bir kadındı, yanakları gamzeli, gözleri kahverengi. Burada ne arıyordu? Ailesinin iyi güngörmüş bir aile olduğu, ama şimdi gözden düştüğü söyleniyordu. Doğruydu galiba. Yabancı şeylerin yerli, milli değerlerden daha kibar sanıldığı bu ülkeye bir gün bir göçmen gelmiş, bir varlık olabilmesi için bir kartvizitteki ismi yeterli görülmüştü. O efsanevi Bay d’Espard hakkında sadece ne yapıp edip işlerini yoluna koyduğu biliniyordu. Öncelikle Fransızca öğretmeni olarak kibar aile evlerine girmiş, saygınlık ve iyi para kazanmış, el üstünde tutulmuştu, sırf ecnebi olduğu için. Sonra nişanlanmıştı, hali vakti yerindeydi, evlenebilirdi, ama yurdundaki karısı bu işe karşı çıkınca Bay d’Espard ortalarından kaybolmuştu.

Ailenin atası, bu Bay d’Espard idi.

Norveç’teki nişanlı ise yüzü kara, artan kaygılarıyla kalakalmıştı: Anne olacaktı!

Çocuk, d'Espard numara iki oldu, bir kızdı. O mükemmel babadan bu kıza kala kala, atılmaz satılmaz, kuru bir isim kalmıştı. Annesi evlenebilmek için, ister istemez üç basamak aşağı indi; ama ne çare, küçük Julie d'Espard kendisini üç beş basamak yukarı çıkarmış olan adamın adını taşıyor hâlâ. Kristiania'da bir büroda çalışıyor bu kız; adı d'Espard olduğu için buralardan gitmiş, Fransızca öğrenmişti. Öyle fazla bir şey bildiği de yok, orta tabakanın sınırlı Norveççesiyle konuşur, şarkı söyler, ama başkalarının söylediklerinden daha iyi değildir şarkıları. Ev çekip çevirmek nedir, öğrenmemiştir; gündelik işlerin bile uzağında; kendine bir bluz dahi dikemez, fakat daktilo yazmasını bilir, sonra Fransızca öğrenmiştir.

Zavallı Julie d'Espard!

Fakat hoş kız, gözleri kahverengi, canlı bir kız. Meramı da olduğundan daha canlı görünmek herhalde; hangi ırktan olduğunu başka türlü nasıl gösterebilir? Fransızdır, halis Fransız da değil, soyca, güney Fransa'dan; karışık kökeni ne olursa olsun, evlilik dışı doğmuş olduğu kesin. Mutlu Julie d'Espard! Şans diye buna derler; daha sanatoryuma geldiği gün saygınlık kazanmıştı. Matmazel Ellingsen, Torahus'ta tek inci değildi, artık biricik beçtavuğu değildi.

Matmazel d'Espard, diğerlerinin bilmediği şeyleri biliyor, sofradaki salata üzerine pekâlâ fikir yürütüyor, Fransa'dakine benzemediğini, arada büyük farklar olduğunu belirtiyordu! Hanımlar, oturmuş, müzik dinlerlerken, çalınacak parçayı Piyanist'e bırakıyor; yahut Çaykovski'yi isteyecek olursa, sinirle ve zengin olduğu için, Bayan Ruben'e ses çıkarmıyorlardı. Matmazel d'Espard ise Sibelius'u istiyordu, sağlıklı ve fakir olduğu halde. Malın gözüydü, fakat ne anlardı Sibelius'tan! "Bay Selmer Eyde'den rica etsek de o istediğini çalsa?" diye soruyordu yaşlı, nezleli bir kız. "Evet, evet!" diyorlardı diğerleri de. Ama Matmazel d'Espard'ın neden Sibelius'u istediğini hepsi biliyorlardı: Matmazel d'Espard koltukta Finli kavalyesiyle oturmaktaydı: Bir aristokrattı adam ve eski bir addı adı: Fleming. Matmazel d'Espard böylece onun gönlünü almak, onu memnun etmek istiyordu.

Cin gibiydi bu d’Espard! M¼zikten sonra gidilir, yatılırdı, ama Matmazel d’Espard dışarı çıkıyordu. Yalnız da gitmiyor, Finli Fleming’i de g¼t¼r¼yordu. Oysa gece serinliğinde dışarıda kalması, Finliye yasaklanmıştı, adam veremdi. Cam kapılı bir kutu içindeki nemölere gidiyorlardı. Alacakaranlıkta ne kadar gör¼l¼r, ibre kuru havayı g¼steriyordu.

“Evet, ama soğuk var,” diyordu Bay Fleming, ceketinin yakasını kaldırıyordu.

“Biraz hızlı y¼r¼yelim!” diyordu Matmazel. Tiril tirildi giysileri, boynu da atkısız, eşarpsız.

Fakat soruyordu Bay Fleming: “Hastaların saat onda yataklarında olmalarını isteyen bir plaka asılı değil mi koridorda?”

“Asılı. Asılı ama burada her şey için s¼r¼yle plaka var.”

G¼l¼yordu Bay Fleming, “yle hızlı y¼r¼yorsun ki helak oldum!” diyor, g¼¼kle soluk alıyor, elini g¼ęs¼ne bastırıyor ve hafifçe k-s¼r¼yordu.

Oturuyor, dinleniyorlardı.

“Bu da yasaklardan biri!” diyordu Bay Fleming.

“Hangisi?”

“Hem ks¼recek kadar hızlı y¼r¼mek, hem de böyle oturup dinlenmek!”

“Her şey yasak!” diyordu Matmazel d’Espard, kendi kendine konuşur gibi; sonra koridordaki o plakanın sadece uykusuz yaşlılar için konduğunu açıklıyordu.

Ayağa kalktı Matmazel d’Espard, yine y¼r¼d¼ler, Torahus mandırası doğrultusunda y¼r¼d¼ler. Karşılarında kul¼beleriyle Daniel’in k¼¼k çiftliğini g¼rd¼ler. İssiz bir yerdi. Ne köpek ne bacadan t¼ten duman. İeridekiler uyuyor olmalıydılar, ahırdaki hayvanlar da herhalde.

“Demek burada da yaşayanlar var!” dedi Matmazel, d¼ř¼nceli.

“Evet, kim bilir, belki de hepsi mutludur,” diyerek hayretini açığa vurdu Bay Fleming.

Daha yakından görebilmek için, yarı karanlıkta ilerledi Matmazel: Sıvasız kiriş duvarlar, perdesiz pencereler, turba kaplı çatılar. Yeni odalarına olsun neden beyaz bir perde bile takmamıştı bunlar? Üç penceresiyle güzel bir görünüşü de vardı oysa. Bu tür insanlarda zevk yoktur zaten.

“Onlar hallerinden memnundur,” dedi Bay Fleming. “En doğrusu da bu galiba: Asgari ihtiyaçlarla gönül hoşluğu.”

Dönerken yolda bunu konuştular. Sessiz uysal bir adamdı Bay Fleming. Hastalıkları henüz birinci derecede kimseler gibi kuruntuları yoktu onun. Sonra sonra iyileşir onlar, ölüme karşı koyarlar. Ama başlangıçta ümitsizdirler, kaderleri kırmıştır onları. Bay Fleming’i canlandırmak için yurdunu, Finlandiya’daki büyük çiftliğini anlatmasını rica etti Matmazel. Taş konaklıymış bu çiftlik; ormanı, tarlaları millerce uzanıyormuş. Sanatoryuma dönüşleri gece yarısını buldu. Uzun bir yol yürümüşlerdi, Bay Fleming öksürüyordu. Kapı sürgülüydü, ama Bay Fleming pırlanta yüzüğüyle cama hafifçe vurdu, kapı açıldı.

Her şey yolunda gitmiş, uykusuz ihtiyarlar da rahatsız edilmemiş olacaktı: Fakat Matmazel d’Espard, kitap diye tutturdu, salonda veya başka bir yerde olmalıydı. Takırdayan kapılardan girip çıkmaya başladı, kitaplardan birini buldu, ama aradığı bu değildi. Yine gitti, bir başkasını buldu, bu da aradığı değildi; dönüp gelmek ve ilk kitapla yetinmek zorunda kaldı.

Ah, Matmazel d’Espard’ın bu kitapları! En son nerede oturmuş, okumuşsa orada kalıyordu kitaplar ve sadece Fransızcaydılar: Romanlar, ucuz kâğıda basılmış sarı diziler. Edebiyat olarak şöyle böyle bu kitaplar, Matmazel’in en önemli eşyalarıydı. Arabacının, bavulu güçlükle kaldırmasının ağırlığı ve suçu da bu kitaplarda tabii! Her birinde ismi yazılıydı Julie d’Espard; sanatoryumda Fransızca bilen varsa yanılmasın diye! Sağda solda bırakılmış olduklarına göre, birçok kitabı aynı zamanda mı okuyorsunuz, diye sormuşlardı. Hayır hayır! Norveççe

söylüyordu: Ama düşündüm de ödünç Fransızca bir kitap arzu eden olursa alıp okusun diye! Ben bizim Norveççe kitapların bile yirmide birini okumadım henüz, şeklinde olmuştu cevap. Ah, Norveççe, demişti Matmazel d’Espard.

Anlamı yoktu, ama çocukları Matmazel’e içerliyordu: Ne kadar da yabancı, fiyakacı ve saygısız! Rahibin yaşlı kızları, “Tanrı’ya inansa, herkesin içine edepli giyinerek çıksa yeter!” diyorlardı. Fakat ne gezer! Kendileri gece vakti dışarılarda dolaşmıyor, kapıları tıkırdatmıyorlardı, ya Matmazel d’Espard? Ertesi sabah şefe şikâyet etmişlerdi. Şef, Yönetici Hanım’la görüştü, o da Doktor’a gitti. Bir iki düşündü, onlara hak verdi Doktor. Bu uygunsuzluğu biraz düzenlemek gerekirdi! Fakat önemsemedi Doktor; yaşlı kızlarla şakalaştı, her şeye rağmen Torahus’ta şifaya kavuştuklarından dolayı onları kutladı; Matmazel d’Espard’ı da işaret parmağıyla tehdit etti ve onu güldürdü. Ah, onunla baş edemezdi Doktor! Matmazel, erkeklere nasıl davranılacağını biliyordu. Doktor sonra Bay Fleming’e gitti, bir göğüs hastasının geceleri yatağında olması gerektiğini söyledi.

“Gündüzleri dolaşsanız daha iyi!” dedi Doktor, Bay Fleming’e.

“Peki!”

“Gündüz, güneşte...”

“İyi ama bana neden yardım edilmiyor?” diye sordu Bay Fleming, sabah serinliğinden ve üzüntüden benzi uçmuş. “Tırnaklarıma bakın, nasıl morardılar, nasıl!”

“Tırnaklarınızı mı? Daha neler! Yukarılarda dereler var, gidip oralarda alabalık tutmalısınız!”

“Güneşte balık avlanmaz ki!”

“Neden? Sineklerle avlanır. Başkaları da öyle yapıyor, mandıranın Daniel’i mesela. Uygun birkaç avlanma yeri biliyoruz; ben de sizinle gelirim.”

“Doktor! Ben bu gece göğsüme tekrar baktım, sol kaburgalarım içeri çökmüş.”

Güldü Doktor: “Kaburgaları her iki tarafta birbirinin aynı tek insan yoktur, tek insan. Hiç merak etmeyin! Kan tükürmüyorsunuz, değil mi?”

“İçeri çökmüş!” diye tekrarladı Bay Fleming. “Geceleri de terliyorum.”

“Ama kan tükürmüyorsunuz, değil mi?”

“Fakat öksürüyorum. Bu gece dışarıdayken öksürdüm.”

“Gördünüz mü!” dedi yüksek sesle, Doktor. “Bu düşüncesizliğin suçu Matmazel d’Espard’da mıdır?”

“Hayır hayır, ben istedim, onun da gelmesini ben söyledim.”

“Güzel! Gönlünüz, ne zaman isterse Matmazel’le dolaşın, fakat gündüzleri.”

“Matmazel d’Espard dediniz de...” dedi Bay Fleming. “Bana arkadaşlık ettiği için kendisine minnettarım. Neşeli, cesur bir hanım; bana destek oluyor, öyle çok şey konuşuyoruz ki! Ben ona yurdumdan bahsediyorum.”

Konuşmayı kesmek için: “Tamam mı, geceleri saat onda yatacak ve iyileşeceksiniz!” dedi Doktor.

Kuşkuyla tekrarladı Bay Fleming: “Demek iyileşeceğim?”

“İyileşeceksiniz!” dedi Doktor, kesin bir sesle ve başını salladı. “Şimdi size bir öksürük damlası vereceğim.”

Bay Fleming’in gözlerinde bir ümit ışığı parladı, sorarken dudakları titriyordu: “Ama iyileşeceğime siz de inanmıyorsunuz, değil mi?”

Gözlerini dikti, baktı Doktor: “Siz mi iyileşmeyeceksiniz? Bırakın çılgınlığı!”

“Çok iyi... çok iyi...”

“Şimdi gelin benimle de, damlanızı vereyim!”

Yolda Bay Fleming’in aklı yatmaya başlamıştı; Doktor, iyileşecek sin, demişti, mümkündü, iyileşebilirdi. “Evet, gerçekten, şimdi kan tükürmüyorum!” dedi. “Haklısınız! Ama nasıl olur bu? Bir ay önce

tükürüyordum, aslında fazla değil, bir iki ağız dolusu, fakat vücudumuzda litrelerce kan var, bir ağız dolusu nedir ki! Buraya geleli de hiç tükürmedim. Emin misiniz artık tükürmeyeceğimden?”

Bay Fleming'i tuttu Doktor, dik durmasını ve gözlerinin içine bakmasını söyledi. Doktorca bir buluştu bu veya kuvvetli bir etki sağlamak istiyordu; birden keyifle gülmeye başladı ve şöyle dedi: “Sizde öyle kuvvetli bir bünye var ki! Pehlivan gibisiniz, eski topraksınız siz! Tabiat sizi öyle donatmış ki daha iyisini ben kimsede görmedim. Bizim sadece sol ciğerinizin ucunu kireçlendirmemiz gerekiyor. O zaman yine sapasağlam olacaksınız!”

Hayran, minnettar gülümsedi Bay Fleming, “Teşekkür ederim, teşekkür ederim!” dedi.

“Fakat sert havada gece gezintileri yok, bunu unutmayın!”

Sonra damlayı aldılar.

Evet, doğruydı bu: Tabiat, Bay Fleming'i iyi donatmıştı; ama aynı tabiat, verdiği sözden, ettiği vaatlerden caymışa, hepsini geri almışa benziyordu. Genç bir adamın böyle eriyip gittiğini görmek yürekler acıydı. Doktor'un tesellisinden pek hoşlanmıştı, buna muhtaçtı Bay Fleming; bütün gün keyifliydi. Kaderini aldatırsa bu bir oyun, gerçekten yaman bir oyun olurdu! Oturdu, eve neşeli bir mektup yazdı: Norveç'teki bu Torahus, dikkate değer bir yer; hastalar peş peşe iyi oluyor. Hele bir doktoru var; işinin adamı, ustası; öyle bir öksürük damlası veriyor ki güven var içinde, ilim var!

Gece yataarken, o kaburga kemikleri açıkça daha da içeri göçmüş gibi geldi Bay Fleming'e. Ne olmuştu, göğsünde önemli bir şey mi vardı yoksa? Aynada baktı etti, gözleriyle ölçtü biçti, sol tarafıyla eşit yapmak için sağ tarafı yokladı, bastırdı. Hayır hayır, sol taraf daha batıktı, öyle de kaldı. Önemli değildi; ciğerin yukarisından aşağıya doğru çok az bir göçük, pek küçük bir çukurluk. Öyle ama Bay Fleming'in bütün keyfini kaçırmaya yetti bu. Yattı; şu var ki kuruntularından ötürü, uzun zaman uyku tutmadı. Aklına güzel bir fikir geldi: Doktor olsaydı, Matmazel d'Espard onu şimdiye kadar çoktan iyi ederdi!

Evlenirdi Matmazel'le; Matmazel de onu iyileştirirdi! Düşünceler, Bay Fleming'i daha ötelere götürdü; geceleri yatağa girdiğinde hep öyle oluyordu zaten, daha da azdılar; tehlikeli, edepsiz, dayanılmaz oldular. Bay Fleming sağa sola döndü saatlerce; nihayet uyudu. Gece yarısı uyandığında ter içinde kalmıştı.

Sabah oldu. Gülmeden, şakımadan gözlerini açan yaratıklardan biri miydi Bay Fleming? Hayır hayır, bir sebep yoktu ki buna! Bay Fleming, hiç iştahı olmadığı halde, süklüm püklüm, kahvaltı masasındaki yerini aldı. Matmazel d'Espard'ın tabağına baktı, Matmazel henüz kahvaltı etmemişti. Bay Fleming ne istiyordu ondan? Hiçbir şey! Matmazel, Bay Fleming'in söylediklerini dinliyor, onu başından savmıyor, kaygı ve kuruntularıyla tek başına bırakmıyordu. Hoştu, sağlıklıydı Matmazel, pek de tatlı bir yemişti! Kahvaltıya çıkageldiğinde Bay Fleming, onu düşünmekten yorgun düşmüştü, usanmıştı, isteksiz bir selam verdi.

“İyi uyudunuz mu?” diye sordu Matmazel d'Espard.

Bay Fleming, başını sallamakla kaldı.

“Biraz dışarı çıkalım!” dedi Matmazel d'Espard.

3.

Torahus Sanatoryumu'nda işler yolunda gidiyordu. Her şey gereğince değil belki; görkem, bol müzik ve ödenen faizler yok henüz; ama başlangıçta fazlası da beklenemez, ileride onlar da olur. Yönetim, faydalı olabilmek için canla başla çalışıyordu. Doktor iyi kalpli idi, hastalarla yakından ilgileniyor, onları memnun etmeye çabalıyordu. Yönetici, ev işlerinde, hasta bakımında tecrübeli bir hanımdı. Denetici eskiden denizciymiş; her iskambil oyununa katılan, hatta baktı ki neşelenmeye ihtiyaçları var, konuklarla bir iki tek atan yaman bir adam.

Bir de Avukat Robertson; asıl şefler Doktor ve o. Avukat, Torahus'a sık sık geliyor, kuruluşu inceliyor, hesaplara bakıyordu; başkan oydu çünkü. Kafalı, seçkin bir adam. Başkan olduğu halde işçilere önce o selam veriyor, konuklara tepeden bakmıyor, geçerlerken yol veriyor, hanımlara kapıları açıyor, tutuyordu.

Son kez, kibar bir konuk getirdi sanatoryuma: Bir İngiliz bakanının eşi, yanında Norveçli hizmetçisiyle gelmişti. Avukat Robertson, yerlere kadar eğiliyordu. Bakan hanımına odalar döşetti, hizmetçilere uşaklara emirler verdi, elinden geleni yaptı. Kadınsa her ilgiyi çok doğal bir şey gibi karşılıyor, ona göre teşekkür ediyordu. Olgunluk çağında bir hanımefendi; kocasından ayrılmıştı, ama henüz harcanmamış paraları, yüzünde pudrası, sımsıkı korsası ve gülücükleri vardı. Avukat, bu konukla iftihar ediyordu; ona çok iyi bakılmasını Yönetici Hanım'dan rica etti. Norveçli kız, tercümanıydı; sayın hanımefendinin bir şey arzu edip etmediği yalnız bu kıza sorulacaktı. Lady'nin hiçbir eksiği olmamalıydı, pek kibardı, Norveç'in bir dağındaki bu sağlık kuruluşunu kendisi bulmuştu; eşyalarına, süslenmesine bakılırsa,

parası da vardı besbelli. Avukat'ın istekleri elbet yerine getirilecekti. Avukat, bir de Doktor'la görüştü. Doktor'un da onunla yakından ilgilenmesi gerekiyordu. Birçok konuğu sanatoryuma çekecek bir mıknatıstı bu hanımefendi. Avukat, Doktor'la da kalmadı; deneticiyi de uyardı: Bakan hanımı arabaya binerken şapkasını çıkaracak, baş açık duracaktı. Ve Svendsen Kâhya denen bu külhani evvelce tayfa idi, "*My lady*" nin dilinden anlardı. "*Very well!*" dedi.

Avukat Robertson'un da bu seferlik başka işi kalmamıştı.

Derken Piyanist Selmer Eyde çıkageldi: "Hazır buradasınız, sizinle biraz konuşabilir miyim?" dedi. Ha ha, onun ne istediğini Avukat çok iyi biliyordu, ama yine de, "Buyurun, Bay Eyde!" cevabını verdi.

Bir kenara çekildiler ve Piyanist, ricasını açıkladı. Hep aynı terane; onun burada kalmasının bir anlamı yoktu, gitmek, uzaklara gitmek istiyordu; günler haftalar geçmiş, Paris'e gidememişti. Avukat bey ona şimdi de yardımcı olamaz mıydı?

"Paris, evet! Anladığım için tekrarlıyorum. Başvuracağınız bir kimse yok mu burada? Fakat yazın elbet biri gelir! Varlıklı kişiler böyle bir yere gelirler, bekleyin hele!"

"Bay Bertelsen'i düşündüm!" dedi Piyanist.

"Kendisiyle görüştünüz mü?"

"Hayır, hani aklıma geldi."

"Evet, lakin... Hele sonbahara kadar bekleyin, bir çözüm bulunur, eminim."

Avukat, bildiği bazı şeyler varmış da söylemek istemiyormuş gibi görünüyordu; ama Bay Eyde, sabırsız, sözünü kesti onun: "Hayır, sonbahara aylar var, vakit geçiyor; ben şimdi gitmeliyim!"

"Şimdi mi? Yoo, gitmeyin! Biliyor musunuz kim geldi? Bir İngiliz bakanının hanımı! Evet, piyanonuzu ona dinletmenizde fayda var. Sizinle ilgilenecek durumda o."

"İngilizler müzikten anlamaz!" dedi Bay Eyde, çıkışır gibi.

“Ya? Güzel doğrusu! Tam o geldi, siz gitmek istiyorsunuz! Bakarsınız müzik arzu etmiş, siz yoksunuz!”

“Bir iki hanım var, tıngırdatmasını becerir onlar.”

“Evet, ama ben bu hanımefendiyi az çok biliyorum, iyi müzik ister.”
Sonra birdenbire, “Tamam, anlaştık!” dedi Avukat. “Sonbahara kadar kalıyorsunuz! Sonra size buradan, sanatoryumdan biri bir burs verecek!”

“Kim?” diye sordu Piyanist, birden canlanmış.

“Aslında ben bunu söyleyemem size, fakat siz Bay Bertelsen’le konuşun! Kim olduğunu, Bertelsen ve Oğlu firmasını biliyorsunuz! Çok zengin ve sanattan anlayan bir adam. Selamlarımı ve benimle görüştüğünüzü ona söyleyin!”

Avukat Robertson, bu Piyanist’le, yeri doldurulamaz bir hizmetçi gibi, nasıl böyle pazarlık edebiliyordu? Delikanlı, kendisinin bulunmaz Hint kumaşı, eşsiz bir değer, yeryüzünde bir tane olduğu sanısına kapıldıysa haklıydı bunda! Çok kere vaatlerde bulunulmuş da bunları elde edememiş gibi pervasız, teklifsiz konuşmuştu Piyanist. Avukat da buna ses çıkarmamış, işin içinde iş varsa açıklanmadan kalmıştı; çünkü gitmesi gerekiyordu Avukat’ın.

İşin içinde iş falan yoktu. Avukat Robertson laf olsun diye böyle konuşmuş, tartışmamak için, hele sanatoryumun müzisyeniyle çekişmeyi hiç istemediğinden konuyu geçiştirmişti. Bu arsız oğlanı kendisi alıp gelmişti, sıkıntılı bir işti yerine başkasını bulmak, işin mi yok! Doğuştan idareciydi Avukat; iyilik sever, barışçı bir insan.

Arabaya yeni binmişti ki tekrar çağırdılar, bir iki şey vardı soracakları. Biri, konuklara gelen mektuplar. Konuklar devamlı bir dağıtıcı istiyorlardı, kasketi özel şeritli olsundu! Sonra oyun sahası yağmurda yağışta bozulmuştu, onarılmalı, düzeltilmeliydi. Bunları şikâyetleri.

Sonra bindi arabasına, gitti Avukat.

Torahus’ta önceleri on iki, on beş konuk olduğu için, uzun masalarıyla seksen kişilik büyük yemek salonu henüz kullanılmıyordu. Buna sonradan ihtiyaç duyuldu. Yemekler, hanımlar salonunda yeniyordu;

Çünkü orada hiç oturmuyor, beylerin sigara salonunu tercih ediyorlardı hanımlar. Evet, beylerin salonunda oturuyor, kahvelerini orada içiyor, bir gazeteye bakıyor ve dumandan ksürüyorlardı. Fakat Mylady, adı Mylady olmuştu, onlara katılmıyor, yemeklerini belli saatlerde değil de farklı zamanlarda yediği için hanımlar da onu pek az görüyorlardı. Öğle yemeğini akşamın sekizinde yiyor, günün her saatinde çay içiyor, belli başı yedikleri de kızarmış ekmek ve yumurtalı jambon oluyordu.

Böylece bu on iki, on beş insan, dinlenme saatlerinde kıvıl kıvıl kaynaşıyor, en lüzumlu şeyleri konuşuyor, birbirlerine hastalıklarını anlatıyorlardı. Ah ah, boşuna mıydı bir de dağ havasını denemeye kalkmaları! Başka seçenekleri kalmamıştı; daha önce her şeyi, hepsini denemişlerdi. Biri mide bozukluğundan şikâyetçiydi, her yemekte haplar tozlar alıyordu; bir diğerinin nikrisi vardı, üçüncüsünün yüzünde çıbanlar; dördüncüsü kan tükürüyordu. Açık havaya çıkarlarken her biri bir başka biçimde sarıp sarmalıyordu kendini. Kimi göğsünü, kimi sırtını, kimi de ayaklarını düşünüyor, şallara kürklere bürünüyor, bazıları kulaklarına siyah kulaklıklar, bazıları da gözlerine mavi veya duman rengi gözlükler takıyorlardı. Hepsi kendini sakınıyor, kimse ölmek istemiyordu.

Ama hayır biri vardı ölmek isteyen. Onu gözaltında bulundurmamak gerekliydi biraz, çünkü kendini öldürmeyi düşünüyordu. Zaman zaman canlı, hazırcevap, fakat birdenbire konuşmaz olan, hayallere dalıp giden bir gençti bu. Doktor'un, ara sıra onunla çok ciddi konuşması gerekiyordu. Aslında onun yeri doğru dürüst bir akıl hastanesiydi ya, parası vardı, ücretleri ödüyordu. Zaten canına kıyacağına Doktor da inanmıyordu.

Bu adamın görünüşünde hiçbir güzel taraf yoktu, yarımdaydı, noksandı: Omuzları geniş, ama bacakları çöp gibi, çelimsiz. Bir öğrenciyle ya da bir ırakla bir hizmetçi kızın dölüydü adeta; görünüşte öyleydi. Serveti, miras bir paraydı. Konuklar ona İntiharcı diyorlardı kısaca. Doktor kendisiyle konuşurken de hemen cevap yetiştiriyordu. Doktor, başlangıçta onu da diğerleri gibi pek ciddiye almamayı, ona karşı da şakacı davranmayı düşünmüş, ama bundan çabuk vazgeçmişti.

“Olacak bu!” demişti İntiharcı ve başını sallamıştı.

“Nedir olacak olan?” diye sormuştu Doktor.

“Ben tek şey düşünürüm. Başaracağım. Bugün değilse yarın.”

“İntihardan mı bahsediyorsunuz?”

“Evet, tabii! Tabii ondan bahsediyoruz, olacak bu!”

Doktor gülümsemiş, sormuştu: “Yani kendinizi alıştırıyorsunuz, öyle mi?”

İntiharcı, gayet sakin, bunun, Doktor’un hiç anlamadığı bir şey olduğunu belirtmiş ve “Kesin bir formül arıyorum!” demişti. “Hemen gidip de canıma kıyacak değilim.”

“Bakın, bunda çok haklısınız!”

İntiharcı, Doktor’a öfkeyle bakmıştı: “Yeter, Bay Doktor! Bu kadınsı aklınızla çapraşık konularda siz nasıl konuşabilirsiniz? Boynuna bir ip geçirmek, bunu herkes becerebilir. Siz bir intiharın, bir cinayeti rezil ve kepaze edebileceğini hiç düşündünüz mü?”

Bu afallatıcı soru karşısında susmuştu Doktor Oyen.

“Bakın! Bu düşüncenin bir kimseyi intihardan alıkoyabileceğini anlamıyorsunuz! İnsanın kendini asması... öyle kolay ki bu, tek başına yapılabilir. Siz bile yapabilirsiniz!”

“Yoo, hayır, teşekkür ederim!”

“Âlâsını yapabilirsiniz, aklınıza koymamışsınız!”

“Fakat bakın...” demişti Doktor, etkileyici konuşmaya çalışarak. “Bu saçma düşünceden büsbütün vazgeçemez misiniz, Bay Magnus? Az az ölmekte sizin sandığınızdan çok daha fazla bir şeyler var. Biz doktorlar bunu çok gördük.”

İntiharcı, hemen karşı çıktı: “Siz doktorlar, benim söylemek istediğimin zerresini görmemişlerdir!”

“Peki, ölmek denen şey hakkında siz ne biliyorsunuz?”

“Kendi tecrübelerimden hiçbir şey!”

Ve bir el hareketiyle konuşmayı sona erdirmişti.

Kendi cevaplarıyla eğlenir gibiydi. “İntihar, cinayeti rezil eder,” sözü de bir blöftü sadece; kendini asmamak için bir bahane. İntiharcı’nın konuşması öyle tamamiyle samimi de değildi. Azimliydi, ataktı, ama kendisi acı çekmiş bir insan etkisi bırakıyor, genç yüzünde kahrın ve çilenin tahribatı görülüyordu.

Hastaların hiçbir işleri yoktu; yaptıkları çevrede dolaşmak, plaka ve yol levhalarını incelemek, birlikte oturup soda, maden suyu içmek veya uzun verandalardan birinde güneşlenerek içli içli hastalıklarını düşünmekti. Hep diğerlerini kendilerine acındırmak peşindeydiler. Uzun da sürmüyor, mükemmel insanlar buluyor, onlarla kırk yıllık ahbap gibi kaynaşıveriyorlardı. “Of of! Tanrı beni bu nikristen kurtarmayacak mı?” diyordu biri. Bir diğeri: “Evet, nikris fenadır, en berbat eziyetlerden biridir,” cevabını veriyor ve bu cevap, nikrislinin ağrılarını hafifletiyor, sonra sıra diğerinin, şimdi de kendine bir haldaş, bir dert ortağı bulmasına geliyordu.

Hiçbirinin öyle fazla özellikleri, ayrıcalıkları yoktur; hastalar hep aynıdır. En tuhafları İntiharcı’ydı belki. Bir başka acayip insan da yüzünde yaralarlandı. Çok olmamıştı başlayalı: Cildinde delikler, sert boğumlar oluyor, bunlar nemleniyor ve yaralar açılıyordu. Bir tarafta iyileşirse başka tarafta yeniden başlıyordu. Sonunda gözlere, hatta gözbebeklerine sıçramış, bütün vücuda sanki bir zehir bulaşmıştı. Adam İntiharcı’nın yaşıtıydı, o da gençti, otuzun altında ve ikisi iyi anlaşıyorlardı.

Yaraları olan adam da aptal değildi; hem diğer konuklarla, hem de kendisiyle ve yaralarıyla eğlenmesini, alay etmesini biliyordu; dediğine göre bir mezat komiserinin oğluymuş, halleri vakitleri pek öyle iyi değilmiş; ama işte sanatoryum ücretlerini ödüyordu; şimdilik iyiydi durumu. Babasından sık sık, içinde fazladan on kronluk bir banknot, bir mektup geliyor ve bu para iskambil oyununa ayrılıyor, o da ötekiler gibi dağ havası ve doktor gözetiminde hayatını sakınıyordu.

Oldukça üstünkörüydü giyimi: Kahverengi bir ceket, spor gömlek; göğüs üzerinde, uçlarında madeni, küçük zıvanalar, sarı bir ayakkabı bağıyla bağlanmıştı gömleği. Adı Anton Moss'tu; İntiharcı'ya, çok içiyorsun, diye çıkışıyordu; oysa ara sıra bir bardak meyveli gazozdan başka bir şey içtiği yoktu garibin.

“İçerseniz saplantınızdan nasıl kurtulabilirsiniz?” diyordu Moss.

İntiharcı çok alıngandı, küskün cevap veriyordu; “Bende saplantı falan yok, bu bir! Kurtulmak istediğim de yok, bu iki! İçtiğim de yok; bu üç! Siz kendi uyuzunuzu, kendi pisliğinizi düşünün ve çenenizi kapatın!”

“Benim döküntülerim sadece dışta, deride; ama sizin hastalığınız içinizde!”

“Ben hasta değilim.”

“Ya? O halde neden buradasınız?”

“Susun!”

“Besbelli, kafanızda, beyninizde bir bozukluk var.”

“Utanma denen bir şey yok mu sizde?” diye bağırды İntiharcı. “Sizin kendi kafanızdır bozuk olan! Hele bir aynaya bakın!”

Moss birden sakinleşti, yumru yumru yüzünü masaya eğdi, bir an sustu; birden yine eski Moss oldu. “İyileşmeyen, hemen tek yara var bende; o da şu!” dedi, sarılı parmağını gösterdi.

Parmağa tiksindir gibi baktı İntiharcı ve içkisini yudumladı.

“Bu adeta benim esas ve en sevgili yaram!”

Güldü İntiharcı.

“Ömür boyu taşıdığım bu sargı parmağında olmasa bir eksiklik duyarım. Çözüp göstereyim mi?”

Yan gözle korkunç sargıya baktı İntiharcı ve telaşla, tekrar içti bardağından.

Moss devam etti: “Şunu bilin ki rasgele bir sargı değildir, onu bana annem verdi. Az para da harcamadı bunun için. İpektir, alındığında